

Aslonov Furqat Botirovich

Navoiy Davlat Universiteti San'atshunoslik fakulteti o'qituvchi

“MUQADDAS BOG‘LANISH” TRIPTIX ASARI TAHLILI

Anotasiya: Ushbu maqolada triptix asarining tahlil qilib berilgan bo‘lib tasviriy va amali bezak san‘ati qo‘llanilishi uning rivojlanishi, triptix haqida ma‘lumotlar asarda ko‘rsatilgan narsa buyumlarning ma‘nolari haqida batafsil yoritib berilgan.

Kalit so‘zlar: Triptix, simvolizm va ma‘no, o‘rtada katta panel, yon panelari, beshik, to‘y manzarasi, sandiq, suzana, milliy kiyim.

Аннотация: В данной статье анализируются утраты триптиха, использование изобразительного и практического декоративно-прикладного искусства, его развитие, сведения о триптихе, подробно поясняются значения предметов, показанных в произведении.

Ключевые слова: Триптих, символика и значение, большое панно посередине, боковые панели, кроватка, свадебная сцена, сундук, Сусана, национальный костюм

Annotation: This article analyzes the loss of the triptych, the use of visual and practical decorative art, its development, information about the triptych, the meanings of the objects shown in the work are explained in detail.

Keywords: Triptych, symbolism and meaning, large panel in the middle, side panels, crib, wedding scene, chest, Susana, national costume.

Triptix — bu uchta bo‘limdan iborat bo‘lgan san‘at asari bo‘lib, odatda rasm, tasvir yoki boshqa san‘at shaklida bo‘ladi. Bu turdagi asarlar tarixda asosan yirik altarlarda, cherkovlarda yoki diniy joylarda ishlatilgan. Triptixlar odatda uchta panelga ega, ular o‘zaro birlashtirilgan va bir butunlikni tashkil etadi.

Tasviriy san’atda triptix asarlarning xususiyatlari:

O’rtada katta panel Triptixning markaziy paneli, odatda, asar yoki sahnaning eng muhim qismini tasvirlaydi.

Yon panellari; O’ng va chap panelar odatda markaziy sahnani qo’llab- quvvatlaydi yoki kengaytiradi, ko’pincha badiiy yoki simbolik ma'nolarni ifodalaydi.

Simvolizm va ma’no; Triptixda har bir panel o’ziga xos mavzuga yoki tasvirga ega bo’lishi mumkin, ammo ular bir-biriga bog’liq bo’lib, bir butun ma'noni anglatadi. Odatda, triptixlar simbolik va diniy ma'nolarni, shuningdek, vaqt, fazo yoki hodisalar orasidagi aloqani tasvirlashda ishlatiladi.

Milliy kiyimdagi ayol tasviri, o’sha davrning yoki geografik mintaqaning an'anaviy madaniyati va qadriyatlarini aks ettirgan bulib, milliy kiyimlar ko’pincha bir xalqning tarixiy, ijtimoiy va diniy merosini, o’ziga xosligini namoyish etadi. Ayol obrazi, odatda, “hayot” yoki “yaratish”ni tasvirlashda, yoki jamiyatdagi muhim rolni anglatadi. Anor - ko’plab madaniyatlarda simbolik ahamiyatga ega. Odatda anor:

Hayot va farovonlikni ifodalaydi: Anorning ko’plab urug’lari, ularning tug’ilish va ko’payish bilan bog’liqligi sababli, bu meva ko’p hollarda hayotning davomiyligi, yangilanish va yangilanishni simbolizatsiya qiladi.

Sevgi va do’sstlikni ham tasvirlaydi: Ba’zi madaniyatlarda anor sevgi va munosabatlar bilan bog’liq, chunki u ko’plab kichik mevalardan tashkil topgan va ular bir-birini to’ldirib turadi.

Shuningdek, anor, ayolning qo’lida tasvirlanishi uning ijtimoiy yoki shaxsiy rolini kuchaytiradi, uning hayotdagi, jamiyatdagi yoki ma’naviy olamdagi o’rnini ko’rsatadi. Fonda ishlatilgan issiq ranglar, masalan, qizil, to’q sariq, yoki sariq ranglar, kuchli va dramatik ta’sir yaratish uchun ishlatilgan. Bunday ranglar, Emotsional kuchni va dinamikani anglatadi. Issiq ranglar kuch, ehtiros, hissiyotlar va energiya bilan bog’liq. Agar asarda ayolning tasvirini ko’rsatayotgan bo’lsak, fonning issiq ranglarda bo’lishi uning ichki dunyosini yoki obrazning kuchli hissiy holatini ochib berishga xizmat qilmoqda. Issiq ranglar ko’pincha harakat, hayot va intensivlikni tasvirlashda ishlatiladi.

Ushbu asar, chuqur ma'no va ko'p qirraliklarga ega. Milliy kiyimdagi ayol va anor, ularning tasvirlangan kontekstida, muhim simbolik ma'no va tarixiy yoki madaniy o'ziga xoslikni ifodalashda yordam bergan. Issiq ranglar esa tasvirni vizual ravishda jonlantirib, hissiy jihatdan kuchliroq va dramatikroq ta'sir yaratgan. Bu turdagi asar ko'pincha insoniyatning umumiy qadriyatlarini yoki biror xalqqa xos bo'lgan an'ana va ma'naviyatni tasvirlash uchun ishlatiladi.

Markaziy panel: Beshik va To'y manzarasi.

Beshik: Beshik ko'pincha hayotning boshlanishini, yangi tug'ilgan avlodni, va bolaning o'sishi jarayonini ifodalaydi. U o'ziga xos tarzda "hayotning sikli"ni ko'rsatadi. Beshik, ayniqsa o'ta an'anaviy yoki diniy kontekstda, chaqaloqning to'g'ri tarbiyalanishini va avlodlar orasidagi bog'liqlikni simbolizatsiya qiladi. Bu, o'z navbatida, oilaning va jamiyatning barqarorligi va davomiyligini anglatadi.

To'y manzarasi: To'y manzarasi ko'plab madaniyatlarda nikoh, birlik va farovonlikni ifodalovchi ramz hisoblanadi. To'y, bir vaqtning o'zida sevgi va ma'naviy mas'uliyatni, yashash birligining kuchini tasvirlaydi, oilaviy va ijtimoiy muhitda, insonlar o'rtasidagi bog'liqlik va muvozanatni ko'rsatishi xizmat qilmoqda.

Sandiq ustida kurpalar yig'indisi

Sandiq odatda oilaviy qadriyatlar, tarixi va boylikni saqlovchi ob'ekt sifatida ko'riladi. U ko'pincha xotira, an'ana va kelajakka meros qoldirishni anglatadi. Sandiq ustida yig'ilgan kurpalar, uyga xos yumshoqlik, xavfsizlik va osoyishtalikni anglatadi. Ularning yig'indisi, ayol yoki onaning oilaviy "uy" ni va farovonlikni tiklashdagi rolinitasvirlangan. Kurpalar, odatda, qulaylik va tinchlikni ifodalashda ishlatiladi. Ular beshik va to'y manzarasi bilan birga oilaviy doira va o'zgarmas qadriyatlar timsoliga aylanadi. Orqa fonda eski qishloq manzarasi Eski qishloq manzarasi ko'pincha o'tmish, an'analar va tarix bilan bog'liq bo'ladi. Bu joyda tabiiy sharoitlar va oddiy hayotning ifodalanishi, yuksak qadriyatlarni va muhim ijtimoiy rolni ta'kidlashi mumkin. Eski qishloq manzarasi, odatda, zamonaviylikdan oldingi soddalik va tabiiylikni ifodalaydi, bu esa insonning ildizlariga va o'z ildizlariga bo'lgan bog'liqligini aks ettiradi.

Suzanadan chimildiq

Suzana: Bu element ko‘pincha chuqur ma‘nolarga ega bo‘lgan ramz sifatida ishlatiladi. Suzanadan chimildiqning tasviri o‘z navbatida inoyat, nafosat va tabiiylikni ko‘rsatishi mumkin. Suzana, ba‘zi madaniyatlarda, ma‘naviy o‘sish va sadoqatni simvolizatsiya qilgan holda, ko‘pincha hayotning muhim qismidir.

Chimildiq, tabiiy ravishda, tinchlik va qaror qabul qilish jarayonining aksidir. Bu elementning tasviri, ehtimol, jamiyatning barqarorlik va tinchlikka bo‘lgan ehtiyojini anglatadi.

To‘y manzarasi va charxpalak orqa fonga joylashgan

To‘y manzarasi: Bu, albatta, markaziy panelda tasvirlangan to‘y manzarasini takrorlashi va o‘zgarishlarni ifodalashi mumkin. Bu bir nechta to‘g‘ridan-to‘g‘ri bog‘langan elementlarning bo‘lishini anglatadi: oila, nikoh, va yangi boshlanishlar. Manzara qayta ishlanishi va takrorlanishi orqali tahlil qilinayotgan oila va jamiyatning ma‘naviy kuchi va davomiyligini ta‘kidlash mumkin. Charxpalak, ba‘zan “hayotning g‘ildiragi” sifatida qaraladi, va odamlarning uzluksiz mehnati va hayot tsikllarining uzluksizligini ko‘rsatishi mumkin. Bu element, ehtimol, vaqtning o‘tishini va hayotning davomiyligini aks ettiradi. Ushbu triptix asari, turli madaniy va ijtimoiy qiymatlarni o‘z ichiga olgan bo‘lib, oila, hayot, va tarixiy ildizlarning ahamiyatini aks ettiradi. Markaziy panelda beshik, to‘y va sandiq tasvirlari oilaning muhim qadriyatlarini va avlodlar orasidagi uzviy aloqani simvolizatsiya qiladi. Eski qishloq manzarasi va suzanadan chimildiq, o‘tmish va ma‘naviy an‘analarni tasvirlaydi, bu esa kelajakni shakllantirishda muhim ahamiyatga ega. Issiq ranglar, ehtimol, barcha bu elementlarning dramatikligini va hayotning dinamikligini ko‘rsatadi. Asar, oilaning kuchli birlik va farovonlikka bo‘lgan intilishlarini,

shuningdek, uning tarixiy va madaniy ildizlariga bo‘lgan hurmatni aks ettiradi. Ushbu triptix asari nafaqat oilaning barqarorligi va birlikni, balki hayotning davomiyligi, tarbiya va qadriyatlar merosini tasvirlaydi. Har bir element - beshik, to‘y, kurpalar, eski qishloq, suzanadan chimildiq va charxpalak - o‘zaro bog‘lanib, ma‘naviy bir butunlikni hosil qiladi, bu esa asarning chuqur, ko‘p qirralik ma‘no va ramziy ahamiyatini anglatadi.

Milliy kiyim: Erkakning milliy kiyimda bo‘lishi, o‘z xalqining madaniy va an‘naviy ildizlariga bo‘lgan hurmatni ko‘rsatadi. Milliy kiyimlar ko‘pincha tarixiy,

ijtimoiy va diniy qadriyatlarni ifodalovchi ramz bo'ladi. Erkakning kiyimida ishlatilgan naqshlar, ranglar va tasvirlar uning jamoa va madaniyatdagi rolini ta'kidlashi mumkin.

Erkakning roli: Erkakning milliy kiyimda tasvirlanishi, u o'zining jamiyatdagi o'rnini va mas'uliyatini, ayniqsa oilaviy va ijtimoiy kontekstda, ko'rsatdi. Bu, o'z navbatida, erkakning oila va jamiyatdagi muhim rolini anglatadi: u nafaqat oila boshlig'i, balki madaniyatning saqlovchisi, o'z tarixining va kelajagi uchun mas'uliyatni o'z zimmasiga olgan shaxs sifatida tasvirlangan. Erkakning qo'lida olma bilan tasvirlanishi olma ko'plab madaniyatlarda juda muhim va boy ma'noga ega. U ba'zan bilim, ma'rifat yoki o'zgarishni simvolizatsiya qiladi. Misol uchun, Yaratilish hikoyasida olma ko'plab madaniyatlar uchun bilim va ongni anglatgan. Ayniqsa, bu element oila va jamiyat o'rtasidagi bog'liqlikni aks ettirishi mumkin. Olma ko'plab an'anaviy va diniy kontekstlarda hayot, baraka va farovonlikni ifodalaydi. Olma, ehtimol, erkakning qo'lida, uning o'zini oilaviy yoki ijtimoiy barqarorlikning saqlovchisi sifatida ko'rsatadi. U o'z xalqining farovonligini, o'zi va jamiyat o'rtasidagi muvozanatni saqlashga harakat qilayotgan shaxs sifatida tasvirlangan. Qishloq uyi, ko'pincha oddiylik, tabiatga yaqinlik, va oilaviy ahamiyatni ifodalovchi ramzdir. U insonlarning o'z ildizlari va o'z hayotining oddiy va tabiiy taraflariga qaytish istagini aks ettirishi mumkin. Qishloq uyi fonida ko'rsatilganligi, bu o'tgan davrlarning izlarini, eski an'ana va qadriyatlarni tasvirlash uchun ishlatilgan. U jamiyatning o'zi va uning rivojlanishi o'rtasidagi doimiy bog'liqlikni ko'rsatadi. Qishloq manzarasi, shuningdek, jamiyatning tabiiy holatiga qaytish va ildizlarga ehtiyojni ifodalaydi. Chap paneldagi erkak, milliy kiyimda va olma bilan tasvirlanganligi, bu uning o'z xalqining qadriyatlarini saqlashdagi rolini ko'rsatadi. Erkakning qo'lida olma bo'lishi, o'z hayoti va jamiyat uchun mas'uliyatni o'z zimmasiga olishini anglatadi. Olma ko'plab madaniyatlarda baxt, ilm, va baraka ramzi bo'lib, erkakning o'zining rolini va oilaviy farovonlikni ta'minlashdagi intilishlarini aks ettiradi.

Xulosa:

Ushbu triptix asari oilaviy qadriyatlar, jamiyatning ildizlari, hayotning davomiyligi va madaniy an'analarni tasvirleydi. Markaziy panelda oilaviy birlik va yangi avlodni saqlashga bo'lgan intilish aks etgan bo'lsa, chap panelda erkakning o'z xalqining madaniy qadriyatlariga bo'lgan hurmati va mas'uliyatini ifodalovchi simvolik elementlar mavjud. Orqa fondagi qishloq uyi va daraxt esa tarix va tabiat bilan bog'liq ma'naviy birligi va barqarorlikni aks ettiradi.

Asar, o'zining barcha elementlari orqali, hayotning doimiyligini, o'zgarishlar va o'tmishdan kelajakka o'tishni, oilaviy qadriyatlarning saqlanishini va jamiyatning o'z ildizlariga bo'lgan hurmatini ifodalaydi. Bu triptix asari, zamonaviylik va tarixni birlashtirgan holda, hayotning barcha jabhalaridagi ma'naviy va ijtimoiy muvozanatni ko'rsatadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Aslanov, F. (2023, December). TASVIRIY SAN'ATNING OZIGA XOS TUR VA JANRLARI. In *INTERNATIONAL SCIENTIFIC AND PRACTICAL*

CONFERENCE on the topic: "Priority areas for ensuring the continuity of fine art education: problems and solutions" (Vol. 1, No. 01).

2. Аслонов, Ф. Б. (2021). Тасвирий санъат дарсларида ўқувчиларнинг ижодий фаоллигини оширишнинг педогогик-психологик хусусиятлари. Муғаллим ҳем узликсиз билимлендириў Илимий-методикалык журнал, (5).

3. Choriyev S. et al. AKADEMIK RASM CHIZISHNING O 'ZIGA XOS QONUN VA QOIDALARINI O 'RGANISH //INTERNATIONAL SCIENTIFIC

AND PRACTICAL CONFERENCE on the topic:“Priority areas for ensuring the continuity of fine art education: problems and solutions”. – 2023. – T. 1. – №. 01

4. Botirovich, A. F., & Shukhratovna, R. N. (2022). Pedagogical and psychological features of increasing the creative activity of students in art classes. *ACADEMICIA: An International Multidisciplinary Research Journal*, 12(1), 48- 53.

5. Sa'diyev S. DARSDAN TASHQARI TO ‘GARAK MASHG ‘ULOTLARIDA O ‘QUVCHILARNI TASVIRIY SAVODXONLIKKA OID KO ‘NIKMALARINI RIVOJLANTIRISH PEDAGOGIK MUAMMO SIFATIDA //Молодые ученые. – 2024. – T. 2. – №. 5. – C. 65-67.

6. Sadiyev S. INVESTIGATING FUTURE CREATIVE PROFESSIONALS IN THE TRADITION OF THE REALISTIC SCHOOL OF FINE ARTS //Science and innovation. – 2023. – T. 2. – №. B4. – C. 156-159.

7. Sadiev S. DEVELOPING STUDENTS’ARTISTIC LITERACY SKILLS IN

EXTRA-CURRICULUM ACTIVITIES //Science and innovation. – 2023. – T. 2. –

№. B9. – C. 106-108.

8. Gadoyev I. N. TA’LIM MUASSASALARIDA TASVIRIY SAN’AT FANLARINI O ‘QITISH METODIKASI //Innovative Development in Educational Activities. – 2022. – T. 1. – №. 6. – C. 203-210.